

Sygn. akt IC 1191/12 (I C 1198/12)

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2013 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący	SSR p.o. SSO Adam Bojko
Protokolant	sekr. sąd. Aneta Wojtasik

po rozpoznaniu w dniu 14 maja 2013 roku w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z powództwa A. C. (1)

przeciwko (...) S.A. w W.

o zadośćuczynienie w kwocie 90 000 zł

oraz sprawy z powództwa B. C.

przeciwko (...) S.A. w W.

o zadośćuczynienie w kwocie 80 000 zł

I. zasądza od pozwanego (...) S.A.

w W. na rzecz powódki A. C. (1) kwotę 60 000 (sześćdziesiąt tysięcy) zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 lipca 2012 roku do dnia zapłaty;

II. oddała powództwo A. C. (1) w pozostałej części;

III. zasądza od pozwanego (...) S.A.

w W. na rzecz powódki A. C. (1) kwotę 1 338 (jeden tysiąc trzysta trzydzieści osiem) zł tytułem zwrotu części kosztów procesu;

IV. nakazuje pobrać od pozwanego (...) S.A.

w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim kwotę 3 000 (trzy tysiące) zł tytułem należnej opłaty sądowej od uwzględnionej części powództwa, od której powódka A. C. (1) została zwolniona;

V. odstępuje od obciążenia powódki A. C. (1) pozostałą częścią nieuiszczonej opłaty sądowej od pozwu;

VI. zasądza od pozwanego (...) S.A.

w W. na rzecz powoda B. C. kwotę 50 000 (pięćdziesiąt tysięcy) zł z ustawowymi odsetkami od dnia 26 lipca 2012 roku do dnia zapłaty;

VII. oddała powództwo B. C. w pozostałej części;

VIII. zasądza od pozwanego (...) S.A.

w W. na rzecz powoda B. C. kwotę 905 (dziewięćset pięć) zł tytułem zwrotu części kosztów procesu;

IX. nakazuje pobrać od pozwanego (...) S.A.

w W. na rzecz Skarbu Państwa –Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim kwotę 2 500 (dwa tysiące pięćset) zł tytułem należnej opłaty sądowej od uwzględnionej części powództwa, od której powód B. C. został zwolniony oraz kwotę 121 (sto dwadzieścia jeden) zł tytułem zwrotu części wydatków na koszty opinii biegłego;

X. nakazuje pobrać od powoda B. C. na rzecz Skarbu Państwa –Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z roszczenia zasądzonego na jego rzecz w punkcie VI (szóstym) wyroku kwotę 73 (siedemdziesiąt trzy) zł tytułem zwrotu pozostałej części wydatków na koszty opinii biegłego;

XI. odstępuje od obciążenia powoda B. C. pozostałą częścią nieuiszczonej opłaty sądowej od pozwu.

Sygn. akt I C 1191/12 (I C 1198/12)

UZASADNIENIE

Powódka A. C. (1) w pozwie wniesionym przeciwko (...) S.A. w W. zażądała zasądzenia zadośćuczynienia w kwocie 90 000 zł na podstawie art. 448 § 1 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. z ustawowymi odsetkami od dnia 3 lipca 2012 r. do dnia zapłaty. Wniosła ponadto o zasądzenie od strony pozwanej kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 7 200 zł wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Powód B. C. w pozwie wniesionym przeciwko (...) S.A. w W. zażądał zasądzenia zadośćuczynienia w kwocie 80 000 zł na podstawie art. 448 § 1 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. z ustawowymi odsetkami od dnia 3 lipca 2012 r. do dnia zapłaty. Wniósł ponadto o zasądzenie od strony pozwanej kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 7 200 zł wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Uzasadniając zgłoszone roszczenia powodowie przytoczyli następujące okoliczności:

W dniu 21 kwietnia 2002 r. na drodze K. –C., w miejscowości G., gmina C., kierujący samochodem osobowym marki F. (...) nr rej. (...) M. S. umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że będąc w stanie nietrzeźwości 1,13 ‰ alkoholu w wydychanym powietrzu, przewoził niedozwoloną ilość 5 –ciu pasażerów i w wyniku nadmiernej prędkości, niedostosowanej do przebiegu drogi na oznaczonym, niebezpiecznym zakręcie w prawo utracił kontrolę nad pojazdem, który „dachując” wypadł poza jezdnię, uderzając w metalowe –betonowe ogrodzenie posesji, przez co nieumyślnie spowodował ciężkie obrażenia ciała u pasażera A. C. (2), skutkujące jego zgonem.

Sprawca zdarzenia wyrokiem Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 27 sierpnia 2002 r., sygn.. akt VII K 312/02 został uznany za winnego popełnienia czynu określonego w art. 177 § 2 k.k. w związku z art. 178 k.k. i skazany na karę 4 lat pozbawienia wolności.

Pojazd sprawcy wypadku w dacie zdarzenia posiadał obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w pozwanym zakładzie ubezpieczeń.

Zmarły A. C. (2) był synem powodów. Powodów i zmarłego łączyła niezwykle silna więź emocjonalna. Po śmierci syna utracili sens życia, nie mogli spać, ani pracować. Nadal nie pogodzili się z odejściem syna. Jego śmierć oddaliła ich od innych ludzi, przestali brać udział w uroczystościach rodzinnych, nie odwiedzali nikogo. Pomimo upływu 10 –lat od śmierci syna nadal nie pogodzili się z jego odejściem. Kiedy zbliżają się święta zamiast radości panuje smutek i żal.

Pozwany Zakład (...) w odpowiedziach na pozwy nie uznał powództw i wniósł o ich oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, podnosząc, iż zgłoszone roszczenia są niezasadne i nieudowodnione, tak co do faktu naruszenia dóbr osobistych, jak i zakresu tego naruszenia, a także wysokości należnego zadośćuczynienia, a dochodzone kwoty nie uwzględniają przyczynienia się osoby bezpośrednio poszkodowanej do szkody w 50 % w związku z podróżowaniem nadmiernie przepełnionym samochodem.

Postanowieniem z dnia 23 listopada 2012 r. Sąd połączył obie sprawy w celu łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 21 kwietnia 2002 r. M. S. na drodze K. –C. w miejscowości G., umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że będąc w stanie nietrzeźwości 1,13 ‰ alkoholu w wydychanym powietrzu, kierował samochodem osobowym marki F. (...) nr rej. (...), przewożąc niedozwoloną ilość 5 –ciu pasażerów, i w wyniku nadmiernej prędkości, niedostosowanej do przebiegu drogi na oznaczonym, niebezpiecznym zakręcie w prawo utracił kontrolę nad pojazdem, który „dachując”, wypadł poza jezdnię, uderzając w metalowe –betonowe ogrodzenie posesji, przez co nieumyślnie spowodował obrażenia ciała u pasażera samochodu F. (...) A. C. (2) w postaci urazu czaszkowo –mózgowego pod postacią złamania kości czaszki i rozerwania opony twardej, rozległego zranienia mózgu, skutkujące jego zgonem oraz ciężkie obrażenia ciała u pasażera K. S. (1) w postaci urazu klatki piersiowej z rozległym stłuczeniem płuc, zwłaszcza prawego oraz złamania żebra XI po stronie prawej, urazu brzucha z niewielkim pęknięciem wątroby i krwakiem w zachyłku D., otarcia skóry i zasinienia obu kolan, ogólnych potłuczeń ciała, stanowiących chorobę realnie zagrażającą jego życiu oraz ciężki uszczerbek na zdrowiu.

/ustalenia wynikające z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 27 sierpnia 2002 r., wydanego w sprawie sygn. akt VII K 312/02/

W czasie podróży samochodem marki F. (...) kierowanym przez M. S., A. C. (2) siedział na tylnym siedzeniu pojazdu, za przednim fotelem pasażera, obok niego siedziała A. D., trzymając nogi na kolanach K. S. (2), który siedział na tylnym siedzeniu za fotelem kierowcy. Na przednim siedzeniu pasażera siedział K. S. (1), a na jego kolanach siedziała K. K. A. C. (2) i K. S. (1) wypadli z samochodu.

/okoliczności niesporne wynikające z uzasadnienia prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 27 sierpnia 2002 r., wydanego w sprawie sygn. akt VII K 312/02/

Zmarły A. C. (2) był synem powodów. W chwili śmierci miał ukończone 18 lat. Był kawalerem. Mieszkał razem z powodami i pozostawał z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym. Miał bardzo dobre relacje z powodami. Był im posłuszny. Spędzał z nimi wolny czas. Pracował w gospodarstwie rolnym powodów o powierzchni 6 ha, w gospodarstwie rolnym brata powódki oraz zdobywał uprawnienia do wykonywania zawodu ślusarza. W przyszłości powodowie oraz brat powódki zamierzali przekazać mu własność swoich gospodarstw rolnych. Po śmierci syna A. C. (1) leczyla się przez kilka lat z powodu depresji. Nie chciała wówczas wychodzić z domu. Nie była w stanie również pracować w gospodarstwie rolnym powodów. Potem stosowała leki ziołowe i była pod stałą kontrolą lekarza rodzinnego, który przepisywał jej leki uspokajające. Powód B. C. po śmierci syna często odczuwał bóle głowy i stosował leki przeciwbólowe. Powodowie unikali udziału w uroczystościach rodzinnych. Nikogo nie odwiedzali. Powodowie chodzą na grób syna dwa, trzy razy w tygodniu. Powodowie mają jeszcze jedno dziecko, córkę J. C., urodzoną (...) Córka mieszka z powodami i pozostaje z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym. Pracuje jako sprzedawca w Centrum (...) w R.. Troska o wychowanie córki oraz jej stan zdrowia nadała sens dalszemu życiu powodów i pozwoliła częściowo przezwyciężyć nastrój rezygnacji i wycofania wywołany śmiercią syna.

/dowód: zeznania powódki A. C. (1): protokół audio –video k. 144, adnotacje: 00:09:27 -00:21:26, 00:21:26 -00:21:49, protokół audio –video k. 32, adnotacje: 00:06:40 -00:07:00, 00:10:00 -00:11:00, 00:11:40 -00:17:15, 00:18:30 -00:21:00, zeznania powoda B. C.: protokół audio –video k. 144, adnotacje: 00:22:50 -00:30:00/

Śmierć syna początkowo wywołała u powódki A. C. (1) ostrą reakcję na ciężki stres, która z upływem czasu przekształciła się w przedłużoną reakcję depresyjną o znacznym nasileniu i utrwaleniu objawów depresyjnych, w związku z czym powódka doznała 10 % trwałego uszczerbku na zdrowiu i wymagała leczenia psychiatrycznego ambulatoryjnego jak również przyjmowania leków przeciwdepresyjnych, nasennych i anksjolitycznych.

/dowód: opinia biegłego lekarza specjalisty z dziedziny neurologii J. K. k. 130 -131 akt II C 728//03, opinia ustna uzupełniająca biegłego J. K. k. 173 odwrót akt II C 728//03, opinia biegłego lekarza specjalisty z dziedziny psychiatrii

G. K. wraz z dokumentacją medyczną k. 185 -190 akt II C 728//03, opinia ustna uzupełniająca biegłego G. K. k. 192 odwrót akt II C 728//03/

Po śmierci syna powódka wykazywała nadmierną pobudliwość nerwową objawiającą się wzmożoną czynnością ruchową, płacziwością, okresowymi zaburzeniami koncentracji, bólami skurczowymi brzucha. Powódka wymagała stałego przyjmowania leków psychotropowych z powodu silnych reakcji nerwicowych, zaburzeń snu, napadowych utrudnień w koncentracji, bólów i zawrotów głowy.

/dowód: opinia biegłego lekarza specjalisty chorób wewnętrznych K. G. k. 138 -138 odwrót akt II C 728//03, opinia ustna uzupełniająca biegłego K. G. k. 173 odwrót akt II C 728/03/

Śmierć syna wywołała u powoda B. C. depresję reaktywną. Zaburzenia stresowe miały postać reakcji żałoby, która przebiegała w sposób typowy i nie wywołała trwałych zaburzeń psychiatrycznych i w konsekwencji trwałego uszczerbku na zdrowiu. Śmierć syna nie spowodowała konieczności podjęcia przez leczenia psychiatrycznego przez powoda. Jednakże u powoda występowały bóle głowy, zaburzenia snu, łatwe denerwowanie się.

/dowód: opinia biegłego lekarza specjalisty z dziedziny psychiatrii G. K. k. 182 -183 akt II C 728//03, opinia ustna uzupełniająca biegłego G. K. k. 192 odwrót akt II C 728/03, opinia biegłego lekarza specjalisty z dziedziny neurologii J. K. k. 128 -129 akt II C 728/03, opinia ustna uzupełniająca biegłego J. K. k. 173 odwrót akt II C 728/03, opinia biegłego lekarza specjalisty z dziedziny kardiologii U. F. k. 153 -154 akt II C 728//03, opinia ustna uzupełniająca biegłego U. F. k. 173 odwrót akt II C 728/03/

Pozwany Zakład (...) zapłacił powódce A. C. (1) odszkodowanie w kwocie 45 000 zł z tytułu znacznego pogorszenia jej sytuacji życiowej po śmierci syna A. C. (2), a powodowi B. C. – odszkodowanie w kwocie 40 000 zł w związku ze znacznym pogorszeniem jego sytuacji życiowej po śmierci syna. Część odszkodowań w kwotach po 12 600 zł na rzecz każdego z powodów została wypłacona w związku z likwidacją szkody zgłoszonej przez powodów. Pozostała część odszkodowań została uiszczona w wykonaniu prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 13 lipca 2005 r. wydanego w sprawie II C 728/03. Podstawą wyroku było ustalenie, iż poszkodowany A. C. (2) miał w perspektywie zdobycie pełnych uprawnień do wykonywania zawodu ślusarza, co umożliwiłoby wykonywanie tego zawodu i uzyskiwanie wynagrodzenia przynajmniej na poziomie płacy minimalnej. Ponadto zmarły wydatnie pomagał powodom w prowadzeniu gospodarstwa rolnego, które w przyszłości miało mu być przekazane przez powodów. Powodowie mają jeszcze tylko jedno dziecko, córkę, która nie wiązała swoich planów na przyszłość z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Po przekazaniu gospodarstwa synowi, powodowie pozostaliby w gospodarstwie i mogliby liczyć na jego opiekę oraz wsparcie, również finansowe. Poszkodowany jako młody człowiek z pewnością byłby w stanie pogodzić pracę zarobkową w wyuczonym zawodzie z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, które należy zaliczyć do kategorii małych gospodarstw rolnych. To pozwoliłoby zabezpieczyć przyszłość finansową powodów, albowiem specyfika systemu emerytalnego rolników powoduje, iż emerytury otrzymywane z KRUS są niższe od tego typu świadczeń wypłacanych przez ZUS. Sąd uwzględnił również wpływ śmierci syna na kondycję psychiczną powodów, uznając, iż przyznane odszkodowanie ma również w jakimś stopniu rekompensować poczucie osamotnienia rodziców i wszelkie trudności jakie doznali w życiu w związku z przedmiotowym zdarzeniem, a także odzwierciedlać również ewentualny uszczerbek na zdrowiu jaki ponieśli rodzice w związku ze śmiercią syna. Apelacja powodów wniesiona od wyroku powyższego wyroku została oparta na zarzucie naruszenia art. 446 § 3 k.c., poprzez przyznanie odszkodowania, które nie indemnizuje cierpienia psychicznego. Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z dnia 18 stycznia 2006 r., sygn. akt I ACa 1277/05 oddalił apelację, przyjmując, iż funkcją odszkodowania przyznanego na podstawie art. 446 § 3 k.c. nie jest wyrównanie szkód niemajątkowych w takim znaczeniu, w jakim czyni to zadośćuczynienie oparte na art. 445 k.c., albowiem wysokość odszkodowania nie może być oderwana od aspektu majątkowego szkody. Zarówno dochody uzyskiwane przez syna stron jak i te dochody, które mógł dodatkowo osiągnąć powód, dzięki pomocy syna w gospodarstwie były bardzo skromne. Samo gospodarstwo należące do powodów, pozbawione specjalistycznego sprzętu i niewielkie obszarowo, również nie pozwala na uzyskiwanie dochodów innych, niż oscylujące wokół płacy minimalnej i wystarczających na skromne utrzymanie, co w sposób naturalny limituje wysokość odszkodowania określonego na podstawie art. 446 § 3 k.c.

/dowód: wyrok z dnia 13.07.2005 r. k. 196 -196 odwrót akt II C 728/03, uzasadnienie wyroku z dnia 13.07.2005 r. k. 197 -203 odwrót akt II C 728/03, apelacja k. 210 -216 akt II C 728/03, wyrok z dnia 18.01.2006 r. k. 236 -236 odwrót akt II C 728/03, uzasadnienie wyroku z dnia 18.01.2006 r. k. 238 -241 akt II C 728/03/

U powódki A. C. (1) występują cechy zachowań charakterystyczne dla utrwalonych zaburzeń przystosowania emocjonalnego do rzeczywistości w wyniku doświadczenia urazu psychicznego tzw. zaburzenia adaptacyjne o obrazie depresyjnym. Mają one bezpośredni związek z doświadczeniem śmierci syna, jako osoby ważnej uczuciowo. Powódka ma mocno rozbudowane poczucie żalu i krzywdy w związku ze śmiercią syna, a poziom nasilenia tych emocji jest typowy dla osób, które doświadczyły urazu psychicznego pod postacią śmierci osoby najbliższej. Zaburzenia adaptacyjne przejawiają się w niemożności pogodzenia się ze stratą, tendencją do mimowolnego koncentrowania się na problemach zdrowotnych i poczuciu bezradności wobec życia. U powódki występuje ponadto nadwrażliwość emocjonalna na tematy związane bezpośrednio ze śmiercią syna oraz następstwami tej śmierci. Zmiany te mają charakter nieodwracalny i mają oraz będą miały istotnie niekorzystny wpływ na dalsze życie psychofizyczne powódki. Powódka ma i będzie miała narastające trudności przystosowawcze (emocjonalne). W wyniku destrukcyjnego działania przeżywanych stanów emocjonalnych u powódki rozwija się silne poczucie niewydolności i postawa rezygnacji, a w konsekwencji tendencja do reagowania obniżonym nastrojem na trudności życiowe, wycofanie oraz dezorganizacja zachowania. W związku z tym powódka wymaga opieki głównie medycznej (psychiatrycznej) oraz wspomagająco –psychologicznej.

/dowód: opinia biegłego z zakresu psychologii J. T. k. 118 -120/

Powód B. C. z psychologicznego punktu widzenia doświadczył negatywnych, ale krótkotrwałych następstw śmierci syna. Wystąpiły u niego sytuacyjne problemy emocjonalne określane jako tzw. „ostry zespół stresu pourazowego”, a towarzyszące temu zakłócenia życia psychicznego powodowały zakłócenia w funkcjonowaniu psychospołecznym, ale w przypadku powoda skutek ten nie wywołał szczególnych problemów adaptacyjnych, nie wyłączył powoda z bieżącego życia. Nie powstały również u powoda istotne zaburzenia psychosomatyczne, z powodu których podjąłby leczenie specjalistyczne. Z uwagi na właściwości psychospołeczne oraz osobowościowo –emocjonalne, dokonał on tzw. racjonalizacji sytuacji, a co za tym idzie bieżące działania oraz tworzenie i realizację planów życiowych. Stres wywołany utratą syna nie przeobraził w tzw. „przewlekły zespół stresu pourazowego”, który zaburzałby życie psychospołeczne powoda i stanowił wyraźną szkodę psychiczną w związku z wypadkiem. Stan psychiczny i psychologiczny powoda odpowiadał stanowi naturalnej reakcji żałoby i nie przekraczał jej ram. U powoda B. C. nie występują zaburzenia sfery osobowości lub emocji, ani też przewlekłe zaburzenia adaptacyjne, które mogłyby ograniczać jego zdolność do efektywnego realizowania celów życiowych. Pozwala to przyjąć, iż uraz psychiczny spowodowany śmiercią syna nie miał istotnych psychologicznie, a odległych negatywnych następstw dla funkcjonowania jego sfery psychicznej. Deklarowane przez powoda psychosomatyczne i adaptacyjne w postaci drażliwości, natręctw myślowych są następstwem przekonań powoda, w wyniku czego, świadomie i nieświadomie dokonuje on ich wyolbrzymiania. Jest to zjawisko tzw. agrawacji, która nie ma charakteru psychopatologicznego tj. nie należy jej traktować jako szkody psychicznej w wyniku doświadczenia urazu psychicznego. Aktualna sprawność umysłowa powoda jest typowa dla wieku rozwojowego. Tym samym brak jest podstaw stwierdzenia, że na skutek śmierci syna u powoda wystąpiły zaburzenia sprawności procesów poznawczych (np. koncentracji uwagi, pamięci itp.) które powodowałyby dezorganizację życia psychospołecznego.

/dowód: opinia biegłego z zakresu psychologii J. T. k. 107 -109/

Pismem doręczonym w dniu 25 czerwca 2012 r. powodowie reprezentowani przez (...) S.A. w L., zawiadomili pozwane Towarzystwo (...) o szkodzie, w związku z jego odpowiedzialnością gwarancyjną za szkody związane z ruchem pojazdu kierowanego przez sprawcę wypadku i wezwali do zapłaty zadośćuczynienia w kwocie po 120 000 zł na rzecz każdego z powodów na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. Strona pozwana pismem z dnia 2 lipca 2012 r. odmówiła zaspokojenia roszczenia, podnosząc, iż sprawa wypadku naruszył tylko dobra osobiste zmarłego A. C. (2), a ból i cierpienie po śmierci osoby najbliższej nie mieści się w kategorii naruszenia dobra osobistego zgodnie z art. 448 k.c.

/dowód: zawiadomienie o szkodzie wraz z wezwaniem do zapłaty z dnia 20.06.2012 r., pismo strony pozwanej z dnia 2.07.2012 r. -akta szkody nr PL(...) k. 26/

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Oba powództwa są częściowo zasadne.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest już stanowisko, iż najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 w związku z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. (por. wyrok z dnia 14.01.2010 r., IV CK 307/09, OSNC –ZD 2010, nr C, poz. 91, uchwała z dnia 22.10.2010 r. III CZP 76/10, OSNC –ZD 2011, nr B, poz. 42, wyrok z dnia 10.10.2010 r. II CSK 248/10, OSNC –ZD 2011, nr B, poz. 44, wyrok z dnia 11.05.2011 r., I CSK 621/10, L. rok 2011, uchwała z dnia 13.07.2011 r., III CZP 32/11, OSNC 2012, Nr 1, poz. 10).

Sąd Okręgowy podziela w całości trafną argumentację jurydyczną stanowiącą podstawę poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w powołanych wyżej orzeczeniach.

Katalog dóbr osobistych określonych w art. 23 k.c. ma charakter otwarty. Judykatura i doktryna ciągle odkrywają nowe postaci dóbr osobistych np. kult pamięci po zmarłej osobie bliskiej, sfera życia prywatnego, prawo do korzystania z nieskażonego środowiska, cisza domowa. Brak jest ostrych granic pomiędzy poszczególnymi dobrami. Występują wątpliwości dotyczące relacji między poszczególnymi dobrami osobistymi wymienionymi w art. 23 k.c. oraz pomiędzy nimi, a tymi nowymi. Precyzyjne ustalenie listy dóbr osobistych nie jest w tej sytuacji możliwe (por. M. Pazdan (w): System Prawa Prywatnego, t. 1, Warszawa 2007, s. 1118 -1119, s. 1141 -1149).

Według powszechnie panującego przekonania dobra osobiste są wartościami niemajątkowymi związanymi z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawnych, w przypadku osób fizycznych związanych z osobowością człowieka i obejmujących fizyczną i psychiczną integralność człowieka, jego indywidualność, godność i pozycję w społeczeństwie, co stanowi przesłankę samorealizacji osoby ludzkiej (por. M. Pazdan (w): System Prawa Prywatnego, t. 1, Warszawa 2007, s. 1117). Rola tych dóbr w społeczeństwie nieustannie wzrasta. Towarzyszy temu wzmocnienie ochrony prawnej dóbr osobistych (por. M. Pyziak –Szafnicka (w): System Prawa Prywatnego, t. 1, Warszawa 2007, s. 717, s. 719).

Więź emocjonalna łącząca osoby bliskie może być zaliczona do katalogu dóbr osobistych. Trudno bowiem znaleźć argumenty sprzeciwiające się uznaniu za dobro osobiste człowieka więzi rodzinnych, które stanowią fundament prawidłowego funkcjonowania rodziny i podlegają ochronie prawnej. Skoro dobrem osobistym w rozumieniu art. 23 k.c. jest kult pamięci osoby zmarłej, to -a fortiori – może nim być także więź między osobami żyjącymi. Nie ulega również wątpliwości, że śmierć osoby bliskiej zwykle stanowi dla rodziny wielki wstrząs, a cierpienia psychiczne jakie się z tym wiążą się, mogą przybrać ogromny rozmiar, tym większy, im mocniejsza była w danym wypadku więź emocjonalna łącząca zmarłego z jego najbliższymi. Nie każdą jednak więź rodzinną niejako automatycznie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych, lecz jedynie taką, której zerwanie powoduje ból, cierpienie, rodzi poczucie krzywdy. Tylko zatem przy naruszeniu bardzo silnej więzi, np. między rodzicami, a dziećmi, małżonkami, można mówić o naruszeniu dobra osobistego, a osoba dochodząca roszczenia na podstawie art. 448 k.c. powinna wykazać istnienie tego rodzaju więzi, stanowiącej jej dobro osobiste podlegające ochronie (por. uchwała SN z dnia 13.07.2011 r., III CZP 32/11, OSNC 2012, Nr 1, poz. 10). W przypadku więzi rodzinnej trudno jest często taki dowód przeprowadzić, choć niekiedy jej istnienie można domniemywać np. w przypadku śmierci dziecka bardzo silnie emocjonalnego związanego z matką dochodzącą kompensacji uszczerbku.

Wprowadzenie do kodeksu cywilnego w 1996 r. art. 448 w jego nowym, całkowicie zmodyfikowanym kształcie stanowiło rewolucyjną zmianę w zakresie ochrony dóbr osobistych. Ochroną tą objęto wszystkie dobra osobiste (por. A. Śmieja (w): System Prawa Prywatnego, t. 6, Warszawa 2009, s. 698). Przepis ten w aktualnym kształcie stanowi prawdziwy przełom dla polskiego prawa cywilnego, gdyż poprzednio polski ustawodawca bardzo ostrożnie podchodził

do możliwości kompensowania krzywdy w formie zadośćuczynienia pieniężnego. Aktualnie ochroną majątkową są objęte wszystkie dobra osobiste, z tym jednak, że art. 445 k.c. jako przepis szczególny dotyczy trzech z nich: zdrowia, swobody seksualnej i wolności, zaś art. 448 k.c. pozostałych (por. A. Śmieja (w): System Prawa Prywatnego, t. 6, Warszawa 2009, s. 710). Dodanie przepisu art. 446 § 4 k.c. należy uznać za kolejny wyjątek od ogólnej zasady ochrony majątkowej dóbr osobistych określonej w art. 448 k.c. W świetle obecnie przeważającej interpretacji przepisu art. 448 k.c. mógłby on uzasadniać naprawienie szkody niemajątkowej tylko w oparciu o zasadę winy, podczas gdy w świetle art. 446 § 4 k.c. roszczenie o zapłacenie stosownego zadośćuczynienia uzasadnia każda podstawa odpowiedzialności deliktowej, co oznacza, że w rachubę wchodzi przede wszystkim odpowiedzialność na zasadzie ryzyka. Tym samym nowa regulacja wprowadzona w art. 446 § 4 k.c. jest znacznie korzystniejsza dla podmiotów w nim wymienionych, aniżeli próby znalezienia rozwiązania na gruncie art. 448 k.c., gdyż umożliwia jego uzyskanie zadośćuczynienia bez potrzeby wykazywania jakichkolwiek innych –poza w nim wymienionych –przesłanek. Przepis art. 446 § 4 k.c. nie wymaga również, przynajmniej w swojej warstwie słownej, naruszenia jakiegoś dobra osobistego objętego zakresem art. 23 k.c. Jego dodanie w 2008 r. zamyka dokonania ustawodawcy zmierzające w kierunku rozszerzenia zakresu odpowiedzialności za szkodę niemajątkową (por. A. Śmieja (w): System Prawa Prywatnego, t. 6, Warszawa 2009, s. 737, s. 698 -699, uchwała SN z dnia 22.10.2010 r. III CZP 76/10, OSNC –ZD 2011, nr B, poz. 42).

Osoba dochodząca zadośćuczynienia za spowodowanie śmierci osoby najbliższej nie jest poszkodowana jedynie pośrednio. Ten sam czyn niedozwolony może wyrządzać krzywdę różnym osobom. Źródłem krzywdy jest zatem czyn niedozwolony, którego następstwem jest śmierć. Krzywdą wyrządzoną zmarłemu jest utrata życia, dla osób mu bliskich zaś jest to naruszenie dobra osobistego poprzez zerwanie więzi emocjonalnej, szczególnie bliskiej w relacjach rodzinnych. Również zatem osoba dochodząca ochrony na podstawie art. 448 k.c. może być poszkodowana bezpośrednio i dochodzić naprawienia własnej krzywdy, doznanej poprzez naruszenie jej własnego dobra osobistego (por. uchwała SN z dnia 13.07.2011 r., III CZP 32/11, OSNC 2012, Nr 1, poz. 10).

Jak wynika z poczynionych ustaleń faktycznych więź rodzinna łącząca powodów ze zmarłym synem A. C. (2), była bardzo silna, miała charakter szczególny, odmienny od relacji z innymi członkami rodziny, co utrudniało powodom zracjonalizowanie i zaakceptowanie faktu jej zerwania. Powodowie oraz ich zmarły syn mieszkali razem i pozostawali we wspólnym gospodarstwie domowym. Syn powodów znajdował się u progu dorosłości, a wzajemne relacje między nim i powodami nie odbiegały jeszcze w istotny sposób od relacji jaki łączą rodziców z niepełnoletnim dzieckiem, które z natury rzeczy charakteryzują się bardzo silną więzią emocjonalną łączącą osoby bliskie. Naturalną konsekwencją zerwania tego rodzaju więzi jest ból, cierpienie i poczucie krzywdy. Zerwanie więzi z synem wywołało u powodów tego rodzaju skutki, co potwierdzają ich zeznania, ale dodatkowo stan emocjonalny powodów wywołany doświadczeniem śmierci syna został zobiektywizowany za pomocą dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu psychologii. Ponadto zerwanie więzi z synem spowodowało u powódki A. C. (3) utrwalone zaburzenia przystosowania emocjonalnego do rzeczywistości w wyniku doświadczenia urazu psychicznego, powodujące istotne oraz nieodwracalne zmiany w zakresie zdolności adaptacyjnych, co ma i będzie miało negatywny wpływ na jej dalsze funkcjonowanie psychospołeczne. Niezależnie od powyższego w realiach niniejszej sprawy, zachodzą podstawy do skonstruowania domniemania istnienia bardzo głębokiej więzi między powodami, a zmarłym synem A. C. (2), ze względu na najbliższy stopień pokrewieństwa, wspólne zamieszkiwanie oraz młody wiek zmarłego determinujący kształtowanie się jego relacji z rodzicami przynajmniej częściowo nadal na płaszczyźnie opiekuńczo –wychowawczej. Tym samym powodowie jako osoby dochodzące roszczenia na podstawie art. 448 k.c. wykazali istnienie więzi ze zmarłym synem, stanowiącej ich dobro osobiste podlegające ochronie.

Przepis art. 448 k.c. nie tworzy samodzielnej podstawy odpowiedzialności, ale odsyła (podobnie jak art. 445 k.c.) do innych przepisów reżimu deliktowego, które wyraźnie wskazują podmiot odpowiedzialny i szczegółowe przesłanki jego obowiązku odszkodowawczego.

Sprawcą naruszenia dobra osobistego każdego z powodów był M. S.. Naruszenie ich dobra osobistego było skutkiem umyślnego naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym, czyli działania bezprawnego i zawinionego, co odpowiada przesłankom odpowiedzialności odszkodowawczej określonym w art. 415 k.c.

Natomiast przesłanką odpowiedzialności pozwanego Zakładu (...) za skutki powyższego zdarzenia jest umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, zawarta z samoistnym posiadaczem pojazdu, kierowanego przez M. S., przez którą zobowiązało się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, względem których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający. W dacie wyrządzenia szkody zasady odpowiedzialności strony pozwanej za skutki wypadków komunikacyjnych określały ponadto przepisy rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz.U. Nr 26, poz. 310 ze zm.). Według § 10 tego rozporządzenia z ubezpieczenia OC przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem są zobowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia (ust. 1). Odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem, najwyżej jednak do ustalonej w umowie sumy gwarancyjnej. Suma gwarancyjna nie może być niższa niż równowartość w złotych 600 000 euro, ustalona przy zastosowaniu kursu średniego walut obcych ogłaszanego przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego według tabeli kursów nr 1 każdego roku, w odniesieniu do jednego zdarzenia, którego skutki są objęte ubezpieczeniem, bez względu na liczbę poszkodowanych osób (ust. 4).

Aprobując pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w powoływanej już uchwale z dnia 13 lipca 2011 r. (III CZP 32/11, OSNC 2012, Nr 1, poz. 10), zgodnie z którym, osoba dochodząca ochrony na podstawie art. 448 k.c. jest osobą poszkodowaną bezpośrednio i może dochodzić naprawienia własnej krzywdy, doznanej poprzez naruszenie jej własnego dobra osobistego, jak również stanowisko zawarte w uchwale z dnia 7 listopada 2012 r. (III CZP 67/12, OSNC 2013 r., Nr 4, poz. 45) w myśl którego, przepis § 10 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. oraz uwzględniając, iż w § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 24 marca 2000 r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów jest wprost mowa o szkodach będących następstwem śmierci, uznać należy, iż wystąpiły przesłanki odpowiedzialności strony pozwanej za szkodę niemajątkową wyrządzoną powodom.

Odnosząc się w tym miejscu do stanowiska, które powołując się na treść art. 448 k.c. kwestionuje tezę o bezpośrednim charakterze krzywdy po śmierci osoby bliskiej, jako skutku zdarzenia w postaci wypadku komunikacyjnego, wskazać należy, iż zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie na gruncie art. 448 k.c. spotykane jest ujęcie, iż krzywdę stanowi już samo naruszenie dobra osobistego. Przy przyjęciu takiego założenia szkodą niemajątkową jest naruszenie dobra osobistego, zaś rozmiar ujemnych doznań, jakie się z tym wiążą dla poszkodowanego, stanowi podstawowy czynnik brany pod uwagę, przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia (por. A. Śmieja (w): System Prawa Prywatnego, t. 6, Warszawa 2009, s. 701).

Niezależnie od powyższego przyjąć należy, iż zerwanie więzi rodzinnej mającej charakter dobra osobistego stanowi bezpośredni skutek zdarzenia szkodzącego, podobnie jak utrata życia przez osobę zmarłą, a jedynie ujawniający się w sferze prawnej innego podmiotu (osoby bliskiej).

Na podstawie art. 448 § 1 k.c. rekompensatą za naruszenie dobra osobistego jest zadośćuczynienie pieniężne. Spośród funkcji spełnianych przez zadośćuczynienie współcześnie na czoło wysuwa się funkcja kompensacyjna. Przyznana z tego tytułu suma pieniężna powinna wynagrodzić doznane przez poszkodowanego cierpienia fizyczne i psychiczne oraz utratę radości życia. Ma mu również ułatwić przewyciężenie ujemnych przeżyć, dzięki czemu zostaje przywrócona, przynajmniej częściowo, równowaga, która została zachwiana na skutek popełnienia czynu niedozwolonego. Dla wysokości zadośćuczynienia jako świadczenia o charakterze kompensacyjnym, podstawowe znaczenie ma zawsze rozmiar doznanej krzywdy, który zależy od wielu czynników np. wieku, nieodwracalności skutku naruszenia dobra osobistego, osobistej sytuacji poszkodowanego, w tym również jego przyszłych perspektyw

życiowych. Znaczenie może mieć również stopień winy sprawcy. Przy określeniu wysokości zadośćuczynienia powinien także obowiązywać pewien zobiektywizowany sposób oceny następstw naruszenia dobra osobistego.

Sąd Apelacyjny w Łodzi w uzasadnieniu wyroku z dnia 14 kwietnia 2010 r., (I ACa 178/10, opubl. OSA w Ł., rok 2010, Nr 3, poz. 24), powołując się na publikację P. H. "Zadośćuczynienie za śmierć tylko dla członków najbliższej rodziny", (Rzeczpospolita z 9 lipca 2009 r.) wskazał, iż mierzenie skali cierpienia osoby, która nie doznała uszkodzenia ciała i rozstroju zdrowia, pozostaje poza możliwościami dowodowymi sądu i zakładu ubezpieczeń. Aktualny stan wiedzy nie pozwala na udowodnienie rozmiaru uczuć i przywiązania czy też ich braku. Przede wszystkim zaś trudno zakładać, aby ustawodawca "premiował" osoby o słabszej konstrukcji psychicznej, reagujące intensywniej na sytuację traumatyczną, a gorzej traktował roszczenia osób o osobowości zamkniętej, kumulującej w sobie wewnętrzne emocje. Kryterium bólu jest więc nieprzydatne w praktyce sądowej, a ustawodawca wprowadzając przepis art. 446 § 4 nie odwołuje się do niego, zakładając, że utrata osoby najbliższej zawsze wywołuje ból. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zadośćuczynienie ma kompensować nie tyle doznany ból spowodowany śmiercią osoby bliskiej, lecz przedwczesną utratę członka rodziny. Dobrem osobistym, którego naruszenie wymaga rekompensaty, jest zatem prawo do życia w rodzinie. Najwyższe zadośćuczynienia powinny być zasądzone na rzecz osób, które na skutek śmierci stały się samotne, bez rodziny. Tak też należy potraktować roszczenia rodziców, którzy utracili ostatnie dziecko i nie będą mogli już mieć własnych dzieci. Wysokość zadośćuczynienia nie powinna natomiast zależeć od sytuacji majątkowej zmarłego. W każdym wypadku wysokość zadośćuczynienia powinna zostać dokonana z uwzględnieniem okoliczności, że śmierć każdej osoby jest zdarzeniem pewnym, które prędzej czy później musi nastąpić. Tym samym zadośćuczynienie rekompensuje w istocie często jedynie wcześniejszą utratę członka rodziny. W orzecznictwie sądowym i doktrynie zostały wypracowane kryteria ustalania zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych (art. 23 i art. 24 w zw. z art. 448 KC). Sąd orzekając w przedmiocie takiego żądania musi wziąć pod uwagę kompensacyjny charakter zadośćuczynienia i rodzaj naruszonego dobra - ciężar gatunkowy poszczególnych dóbr osobistych nie jest bowiem jednakowy i nie wszystkie dobra osobiste zasługują na jednakowy poziom ochrony za pomocą środków o charakterze majątkowym. Ponadto, sąd musi zbadać nasilenie złej woli sprawcy oraz celowość zastosowania tego środka. Przekłada się to zarówno na możliwość zasądzenia zadośćuczynienia w konkretnej sprawie, jak i na jego wysokość. W sprawach o zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych typowe zadośćuczynienie wynosi kilka, kilkanaście, maksymalnie 20 - 30 tys. zł (jedynie tzw. celebryci w procesach cywilnych przeciwko "tabloidom" za naruszenie dóbr osobistych w postaci np. prawa do wizerunku, prywatności lub intymności otrzymują wyższe kwoty, ale jest to powodowane ich wysokim statusem materialnym). Z uwagi na ciężar gatunkowy dobra osobistego w postaci prawa do życia w rodzinie, wywodzonego obecnie z art. 446 § 4 KC powinno ono w hierarchii wartości zasługiwać na wzmożoną w porównaniu z innymi dobrami ochronę. Naruszenie tego dobra stanowi dalece większą dolegliwość psychiczną dla członka rodziny zmarłego, niż w przypadku innych dóbr, a jej skutki rozciągają się na całe życie osób bliskich. Dlatego doznana w tym przypadku szkoda jest bardziej godna ochrony z uwagi na naruszenie dobra wysokiej rangi i w najwyższym stopniu. Ponadto w przypadku, gdy uprawniony z art. 446 § 4 KC stał się osobą samotną, a z uwagi na wiek nie może już założyć rodziny, utrata osoby bliskiej ma zawsze charakter nieodwracalny.

Podzielając przytoczone rozważania Sądu Apelacyjnego oraz przenosząc je na grunt rozpoznawanej sprawy trzeba wskazać, że zmarły A. C. (2) był dzieckiem powodów. Więzy rodzinne łączące powodów i zmarłego syna były bardzo bliskie i znajdowały swój wyraz w realiach nadal trwającego wychowywania syna, troski o jego osobę, wspólnego z nim zamieszkiwania, pozostawania we wspólnym gospodarstwie domowym. Nie może budzić wątpliwości, iż prawidłowo ukształtowane więzi rodzinne między rodzicami i dziećmi, mieszkającymi wspólnie, są wyjątkowo silne, w związku z czym ich zerwanie z reguły powoduje ból, cierpienie i poczucie krzywdy. Po śmierci syna powodowie wycofali się, stan ich aktywności w relacjach z otoczeniem uległ ograniczeniu. Bez wątplienia ukazuje to, iż więzi łączące powodów ze zmarłym synem miały charakter szczególny, odmienny od relacji z innymi członkami rodziny, co utrudniało powodom zracjonalizowanie i zaakceptowanie faktu utraty jego osoby. Należy dodać, iż zmarły syn miał przejąć gospodarstwo rolne powodów z czym wiązałoby się pozostanie powodów w tym gospodarstwie, a w konsekwencji ich dalsze wspólne zamieszkiwanie z synem, pozostawanie we wspólnym gospodarstwie domowym, a w przyszłości także ukształtowanie się więzi opiekuńczych w związku z opieką świadczoną powodom przez syna. Na podstawie średniej statystycznej długości życia w Polsce, wynoszącej 81 lat w przypadku kobiet oraz 72 lata w przypadku

mężczyzn (dane GUS z 31.07.2012 r. w sprawie przeciętnego trwania życia w 2012 r. (...).stat.gov.pl/gus) oraz wieku powodów w chwili śmierci syna, można założyć, iż powódka A. C. (1), mająca w chwili śmierci syna 51 lat, postawałaby z synem w bliskich relacjach rodzinnych jeszcze przez 30 lat, a powód B. C., który w chwili śmierci syna miał 47 lat, tworzyłby z synem rodzinę jeszcze przez 25 lat. Jak podkreślił Sąd Okręgowy w Łodzi w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 lipca 2005 r. wydanym w sprawie z powództwa powodów o odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, krzywda powodów spowodowana śmiercią dziecka jest olbrzymia, a doznanego cierpienia nie da się przełożyć na żadną kwotę pieniężną. W konsekwencji zadośćuczynienie z art. 448 § 1 k.c. powinno przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość.

Nie można jednak pomijać, iż powodowie po śmierci syna nie stali się osobami samotnymi i pozbawionymi rodziny. Powodowie mają jeszcze jedno dziecko, córkę, która pozostaje z nimi we wspólnym gospodarstwie domowym. Jak sami przyznali troska o wychowanie córki oraz jej stan zdrowia nadała sens ich dalszemu życiu i pozwoliła częściowo przezwyciężyć nastrój rezygnacji i wycofania wywołany śmiercią syna, choć zarazem, zwłaszcza w przypadku powódki, nie ukoła nawet częściowo bólu związanego z utratą syna. Uwzględnić również należy, iż sprawca wypadku komunikacyjnego, naruszył dobra osobiste powodów działając nieumyślnie, a tym samym nie występowało nasilenie jego złej woli.

Podnieść także należy, iż od daty naruszenia dobra osobistego powodów minęło ponad 11 lat. Upływ tak długiego okresu czasu z pewnością spowodował przezwycięzenie chociażby częściowo ujemnych przeżyć spowodowanych faktem utraty osoby bliskiej. Nie może bowiem budzić wątpliwości, że w większości przypadków ból po śmierci osoby bliskiej ustępuje wraz z upływem czasu, który pozwala zapomnieć o nieszczęściu.

Powyższe wnioski znajdują zresztą potwierdzenie z zebranych materiałów dowodowych, który wskazuje, iż typowe zaburzenia adaptacyjne o istotnym nasileniu, mogącym dezorganizować bieżące funkcjonowanie psychospołeczne, utrzymywały się u powoda B. C. przez stosunkowo krótki okres czasu, co oznacza, że w sposób psychologicznie naturalny zespół stresu pourazowego uległ samowyleczeniu na skutek wewnętrznego pogodzenia się z utratą syna.

W ocenie Sądu Okręgowego w przedstawionych wyżej okolicznościach odpowiednią sumą tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę doznaną przez powódkę A. C. (1) będzie kwota 60 000 zł, natomiast odpowiednie zadośćuczynienie za krzywdę doznaną przez powoda B. C. stanowi kwota 50 000 zł. Kwoty te niewątpliwie przedstawiają ekonomicznie odczuwalną wartość i posłużą przystosowaniu się powodów do nowych warunków, dzięki czemu zostanie przywrócona równowaga zachwiana na skutek popełnienia czynu niedozwolonego. Zarazem jednak pozostają umiarkowane i adekwatne do zakresu krzywdy i stopnia nasilenia złej woli sprawcy czynu niedozwolonego.

Dokonując zróżnicowania wysokości zadośćuczynienia przyznanego powodom, Sąd uwzględnił, iż w świetle zebranego materiału dowodowego, krzywda doznana przez powódkę jest większa. Wskazuje na to nie tylko zakładane dłuższe trwanie jej więzi z synem, gdyby nie doszło do jej zerwania na skutek czynu niedozwolonego, ale wynikające z opinii biegłego psychologa skutki jej zerwania w postaci utrwalonych zaburzeń adaptacyjnych o obrazie depresyjnym, które przejawiają się w niemożności pogodzenia się ze stratą, tendencją do mimowolnego koncentrowania się na problemach zdrowotnych i poczuciu bezradności wobec życia, nadwrażliwości emocjonalnej na tematy związane bezpośrednio ze śmiercią syna oraz następstwami tej śmierci, mocno rozbudowanym poczuciem żalu i krzywdy w związku ze śmiercią syna, tendencją do reagowania obniżonym nastrojem na trudności życiowe, wycofaniem oraz dezorganizacją zachowania. Skutki te wskazują, iż więź łącząca powódkę z synem była niezwykle silna, w związku z czym jej zerwanie wyrządziło powódce większą krzywdę niż powodowi B. C..

Ustalając zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych powodów Sąd nie znalazł podstaw do uwzględnienia świadczeń wypłaconych powodom przez stronę pozwaną na podstawie art. 446 § 3 k.c. Jak bowiem podkreśliły Sądy rozpoznające sprawę o zasądzenie tego świadczenia, przyznane odszkodowania stanowiły jedynie formę rekompensaty szkody majątkowej w związku z potencjalnymi możliwościami zarobkowymi ich syna, jak też uwzględniają pogorszenie się możliwości zarobkowych powodów na skutek doznanego uszczerbku na zdrowiu. Nie stanowią natomiast rekompensaty za śmierć dziecka i cierpienia psychiczne z tym związane. Nie można zatem przyjąć,

aby wypłacone powodom odszkodowania rekompensowały w jakimkolwiek zakresie krzywdę spowodowaną utratą osoby najbliższej, ze względu na okoliczności stanowiące podstawę określenia jego wysokości.

Sąd nie podzielił zarzutu strony pozwanej, iż zmarły syn powodów przyczynił się do powstania szkody poprzez podróżowanie pojazdem z niedozwoloną liczbą pasażerów, wynoszącą pięć osób, podczas gdy dopuszczalna liczba wynosiła trzy osoby. Syn powodów siedział prawidłowo na tylnym siedzeniu samochodu za fotelem kierowcy i nie trzymał nikogo na kolanach, ani sam nie siedział w ten sposób. Przyczyną wypadku była nadmierna prędkość oraz nietrzeźwość kierowcy. Strona pozwana nie wykazała, stosownie do treści art. 6 k.c., aby zachodził związek przyczynowy między niedozwoloną liczbą pasażerów, a śmiercią syna powodów. Fakt, iż doznał on obrażeń w wyniku wypadku stanowił tragiczny przypadek, którego w ramach zebranego materiału dowodowego nie można powiązać z niedozwoloną liczbą pasażerów podróżujących pojazdem. Strona pozwana nie wykazała także zaistnienia innych okoliczności, które pozwalałyby przyjąć przyczynienie się syna powodów do powstania szkody. W szczególności nie przedstawiła dowodów wskazujących, iż miał on wiedzę o stanie nietrzeźwości kierującego pojazdem.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o Ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. W przypadku gdyby wyjaśnienie w terminie, o którym mowa w ust. 1, okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie wypłaca się w terminie 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe, nie później jednak niż w terminie 90 dni od dnia złożenia zawiadomienia o szkodzie, chyba że ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego. W terminie, o którym mowa w ust. 1, zakład ubezpieczeń zawiadamia na piśmie uprawnionego o przyczynach niemożności zaspokojenia jego roszczeń w całości lub w części, jak również o przypuszczalnym terminie zajęcia ostatecznego stanowiska względem roszczeń uprawnionego, a także wypłaca bezsporną część odszkodowania (art. 14 ust. 2).

Świadczenia odszkodowawcze zakładu ubezpieczeń są terminowe. Zakład nie pozostaje jednak w opóźnieniu co do kwot nie objętych "jego decyzją", jeżeli poszkodowany po jej otrzymaniu lub wcześniej nie określił kwotowo swego roszczenia (por. wyrok SN z 6 lipca 1999 r., III KKN 315/98 OSNC 2000/2/31/52).

W niniejszej sprawie powodowie zawiadomili pozwaną Zakład (...) o szkodzie w dniu 25 czerwca 2012 r. określając kwotowo roszczenie o zadośćuczynienie. Pozwany zakończył likwidację zgłoszonej szkody w dniu 2 lipca 2012 r.

Uwzględniając, iż termin określony w art. 14 ustawy o Ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych upłynął w dniu 25 lipca 2012 roku, a strona pozwana nie wykazała, aby ustalenie okoliczności niezbędnych do ustalenia jej odpowiedzialności albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe w tym terminie, powodom przysługują odsetki za opóźnienie w zapłacie zasądzonych kwot od dnia 26 lipca 2012 r.

W pozostałym zakresie żądania pozwów były niezasadne i podlegały oddaleniu jako wygórowane.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zdanie I k.p.c. w zw. z art. 98 § 2 k.p.c. i art. 99 k.p.c., dokonując ich stosunkowego rozdzielenia, albowiem żądanie powódki A. C. (1) zostało uwzględnione w części wynoszącej 66,7 %, a obrona pozwanego w części wynoszącej 33,3 %, natomiast żądanie powoda B. C. zostało uwzględnione w części wynoszącej 62,5 %, a obrona pozwanego w części wynoszącej 37,5 %.

Niezbędne koszty procesu poniesione przez powódkę A. C. (1) wyniosły 3 811 zł i obejmują: wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym w kwocie 3 600 zł odpowiadające stawce minimalnej określonej w § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 z późn. zmianami), wydatek

w kwocie 17 zł w związku z koniecznością uiszczenia opłaty skarbowej od dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa oraz wydatki w kwocie 194 zł na koszty opinii biegłego z zakresu psychologii.

W ocenie Sądu niezbędny nakład pracy pełnomocnika powódki, a także charakter sprawy i wkład pracy pełnomocnika powódki w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia nie uzasadniał zasądzenia wynagrodzenia za jego czynności w wysokości dwukrotnej stawki minimalnej.

Niezbędne koszty procesu poniesione przez stronę pozwaną w sprawie z powództwa A. C. (1) wyniosły 3 617 zł i obejmują: wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym w kwocie 3 600 zł odpowiadające stawce minimalnej określonej w § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 z późn. zmianami) oraz wydatek w kwocie 17 zł w związku z koniecznością uiszczenia opłaty skarbowej od dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa.

Uzasadnione wynikiem procesu koszty powódki, po zaokrągleniu wyników obliczeń do pełnego złotego, stanowią kwotę 2 542 zł ($3\,811\text{ zł} \times 66,7\% = 2\,542\text{ zł}$), a strony pozwanej odpowiednio –kwotę 1 204 zł ($3\,617\text{ zł} \times 33,3\% = 1\,204\text{ zł}$). Różnica między uzasadnionymi kosztami procesu poniesionymi przez każdą stronę, wynosząca 1 338 zł, została zasądzona od pozwanego na rzecz powódki tytułem zwrotu kosztów procesu.

Niezbędne koszty procesu poniesione przez każdą stronę w sprawie z powództwa B. C. wyniosły 3 617 zł i obejmują: wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym w kwocie 3 600 zł odpowiadające stawce minimalnej określonej w § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 z późn. zmianami) oraz wydatek w kwocie 17 zł w związku z koniecznością uiszczenia opłaty skarbowej od dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa.

W ocenie Sądu również w tej sprawie niezbędny nakład pracy pełnomocnika powoda, a także charakter sprawy i wkład pracy pełnomocnika powoda w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia nie uzasadniał zasądzenia wynagrodzenia za jego czynności w wysokości dwukrotnej stawki minimalnej.

Uzasadnione wynikiem procesu koszty procesu powoda, po zaokrągleniu wyników obliczeń do pełnego złotego, stanowią kwotę 2 261 zł ($3\,617\text{ zł} \times 62,5\% = 2\,260,62\text{ zł}$), a strony pozwanej odpowiednio –kwotę 1 356 zł ($3\,617\text{ zł} \times 37,5\% = 1\,356,38\text{ zł}$). Różnica między uzasadnionymi kosztami procesu poniesionymi przez każdą stronę, wynosząca 905 zł, została zasądzona od pozwanego na rzecz powódki tytułem zwrotu kosztów procesu.

O obowiązku uiszczenia opłaty sądowej, od uwzględnionej części obu powództw w kwotach 3 000 zł ($60\,000\text{ zł} \times 5\% = 3\,000\text{ zł}$) oraz 2 500 zł ($50\,000\text{ zł} \times 5\% = 2\,500\text{ zł}$), od której powodowie zostali zwolnieni oraz zwrotu przez stronę pozwaną kwoty 121 zł, stanowiącej 62,5 % wydatków Skarbu Państwa związanych z opinią biegłego z zakresu psychologii, Sąd Okręgowy rozstrzygnął w oparciu o treść art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.) w zw. z art. 100 k.p.c., uwzględniając, iż pozwany w tym zakresie przegrał proces.

Stosownie do treści art. 113 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c. Sąd nakazał ściągnąć od powoda B. C., z zasądzonych roszczenia pozostałą część wydatków Skarbu Państwa związanych z opinią biegłego z zakresu psychologii w kwocie 73 zł.

Na podstawie art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd odstąpił od obciążenia powodów pozostałą częścią nieuiszczonych opłat sądowych od pozwów, mając na uwadze odszkodowawczy charakter dochodzonych roszczeń oraz okoliczność, iż ustalenie należnego powodom zadośćuczynienia zależało od oceny Sądu.